

ספרי' — אוצר החסידים — לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
עשרים ושנים

היכל
שלישי

מאמר
כי כארץ תוציא צמחה

•

מכ"ק אדמו"ר הזקן
הרב רבי שניאור זלמן מליאדי
(בעל התניא והשו"ע)
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

יוצא לאור בפעם הראשונה מכתב יד

על ידי מערכת
„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ואחת לבריאה

MAAMAR
KI KA'ARETZ TOTZI TZIMCHAH

Copyright © 2021

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com

Orders Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

www.kehot.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

Printed in the United States of America

פתח דבר

לקראת ש"פ ראה מבה"ח וער"ח אלול הבעל"ט, הננו מוציאים לאור מאמר ד"ה
 „כי כארץ תוציא צמחה" מאת כ"ק אדמו"ר הזקן.

המאמר נדפס כאן מכת"י מספר 1213.

לתועלת הלומדים והמעיינים הוספנו בשולי הגליון מראי מקומות וציונים,
 ובראש הקונטרס – פאקסימיליא.

הקונטרס נערך על ידי הרה"ת ר' אליהו שי' מטוסוב.

מערכת „אוצר החסידים"

עש"ק פ' ראה, היתשפ"א
 ברוקלין, נ.י.

כי כארץ תוציא צמחה

ה

כי¹ כארץ תוציא צמחה² וכגנה זרועי³ תצמיח כן כו' יצמיח צדקה ותהלה נגד כל הגוים. הנה להבין המשל הזה, וגם למה נאמר בתחילה תצמיח ואח"כ יצמיח. וגם להבין למה אומרים בעשרת ימי תשובה המלך הקדוש, ובכל יום אומרים מזמור מעמקים³ שהם עשרה עמקים. הנה כתיב והתקדשתם⁴ והייתם קדושים כי קדוש אני וארז"ל יכול תהיו קדושים כמוני ת"ל כי קדוש אני קדושתני למעלה מקדושתכם.

ולהבין כל זאת צריך להקדים שורש המלאכים ושורש הנשמות, כי המלאכים שרשם מבחי' מל' דאצי' הנק' דיבור העליון, דבר ה', כמ"ש בדבר⁵ ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם. ונשמות ישראל שרשם מבחי' בינה, שהיא עולם המחשבה, וכמשארז"ל ישראל⁶ עלו במחשבה. ופי' עלו במחשבה היינו בפנימיות המחשבה. כי במחשבה יש ב' בחי', פנימיות וחיצוניות, ונק' עצם גילוי השכל, ובחי' אותיות השכל. אך האותיות שבשכל אינן כמו האותיות שבדיבור, כי האותיות שבדיבור כשהם יוצאים לחוץ הם נעשים נפרדים, אבל אותיות השכל הם דבר אחד עם השכל, רק שהם מגבילים השכל, כי האותיות הם מגבילים, אבל מ"מ נקראים חיצוניות לגבי עצם פנימיות השכל. וזהו עלו במחשבה שהם בבחי' העליונה שבמחשבה שנק' פנימיות בינה, אבל מלאכים הם בדבר ה' שהוא אותיות הדבור כנ"ל.

והנה עפ"י זה יובן הטעם למה המלאכים אומרים ג"ו פעמים קדוש, כי יש ב' בחי' קדוש, א' בלא ו' וא' בוי"ו, קדש בלא וי"ו נק' קדש⁸ מלה בגרמי', כמו שהוא בעצמו קודם שנמשך למטה, וקדוש בוי"ו הוא כשקדש נמשך למטה, כי הוי"ו מורה על המשכה. והנה קדש הוא חכמה, ולכן אומרים ג"פ קדוש מפני

(הפטרת פ' נצבים).

(3) מעמקים שהם עשרה עומקים: ענין עשרה עומקים, נזכר בס' יצירה פ"א, ה. וראה הנסמן לקמן פיסקא: כי בכל יום ננסר.

(4) והתקדשתם והייתם קדושים . . . וארז"ל יכול: קדושים יט, ב. ויק"ר פכ"ד, ט. [וראה הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי בראשית ע' רכז].

(5) בדבר ה' שמים נעשו: תהלים לג, ו.

(6) ישראל עלו במחשבה: ע"פ ב"ר פ"א, ד [וראה לקרית בחוקותי מז, א. שה"ש טז, ד. יט, ב. יז, ד. יח, ב].

(7) ג' פעמים קדוש: ישע"י ו, ג.

(8) קדש מלה בגרמי': זחי"ג צד, ב.

(1) כי כארץ: נדפס כאן מכת"י (1213 ח, א). עניני המאמר נמצא בשינויים והגהות בלקרית נצבים נ, א. ובשינויים בסה"מ תקס"ו ח"ב ע' תש (ונמצא ג"כ בספר "תורה אור" שנדפס בלעמברג שנת תרי"א כה, ב). יש גם נוסח נוסף ומקוצר של מאמר זה בכת"י 3158. ובשינויים ואריכות הביאור במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"ג ע' תתצח. הנחות תקע"ז ע' שמ. ובתוספת הגהות באוה"ת נצבים (כרך ו) ע' ב'תג. וראה גם ד"ה כי כארץ, ש"פ נצבים תשי"ט (סה"מ תשי"ט ע' 730). ד"ה שוש אישי, ש"פ נצבים תשל"ד (סה"מ תשל"ד ע' 225 ואילך).

(2) כי כארץ תוציא צמחה: ישע"י סא, יא

כי בארץ תוציא צמחה

שרוצים להמשיך הארת החכמה אליהם. וזהו ה' צבאות, שיהי' השראת חכמה על צבאות שהם המלאכים. והנה ההשפעה אינה באה אליהם אלא ע"י ישראל, וישראל הם בבחי' קדש העליון, שהוא בחי' חכמה כנ"ל, כי חכמה⁹ ובינה הם תרין רעין דלא מתפרשין, כידוע שבחי' פנימית בינה הוא עצם א' עם אור החכמה, שהיא השגת הארת החכמה. והנה ההמשכה שממשיכין המלאכים מחכמה למלכות הנה ההשפעה ההיא צריכה לילך דרך שלשה מדרגות, היינו מפנימיות בינה לחיצוניות בינה ומחיצוניות בינה לז"א, כי חיצוניות בינה היא מקור למדות, ומז"א למל', כי המדות הם מקור לרוח פיו שבדבור שהוא שורש המלאכים, וזהו ג"פ קדוש שהמלאכים אומרים כנ"ל.

והנה צ"ל קושיא אחת, כי לפי הנ"ל שישראל עלו במחשבה, פי' ששרש נשמות ישראל הם מפנימיות בינה ונק' קדש מלה בגרמי', א"כ לפ"ז למה נאמר והתקדשתם שמשמעותו שמצוה שיעלו למדרגת קדש, הלא בלא"ה הם קדושים בעצמם. אך הנה יש עוד מדרגות שנק' קדש שהוא למעלה מקדושת חכמה והוא כתר. ונק' כתר מלשון כותרת שהוא בחי' מקיף. ועל קדושה זו היא הציווי והתקדשתם, פי' אעפ"י שישראל בעצמם הם קדושים, אבל הנה ידוע כי הירידה היא צורך עלי', כי זהו הירידה שירדו הנשמות ממדרגתן, בחי' קודש, שהיו קודם שבאה לעולם להתלבש בגוף חומרי, משכ"י¹⁰ דחיויא כו', והירידה היא צורך עלי' להתעלות למדרגה יותר נעלה מכמו שהי', והיינו למדרגת כתר. וזהו שארז"ל מאין¹¹ באת ולאן אתה הולך. פי', אין נק' הארת הכתר שבחכמה, ואין הוא בחי' כתר, והיו"ד מורה על חכמה, וזהו א"ן, הארת הכתר המאיר בחכמה. וזהו מאין באת, כי משם הוא שורש הנשמה, ולאן אתה הולך, הירידה לצורך עלי', שיעלה ויבוא למדרגת כתר הנק' אן. וע"י מה יוכל להגיע לשם, הוא ע"י המצות, כי המצות שרשם מבחי' כתר, ותר"ג¹² מצות ושבע מדרבנן גימט' תר"ך אותיות כתר ונק' תר"ך עמודי אור. וזהו אשר קדשנו במצותיו, כי ע"י המצות נוכל להתעלות ולהגיע למדרגת כתר שהוא קודש עליון, וזהו והתקדשתם והייתם קדושים.

אך יכול תהיו קדושים כמוני ת"ל כו' קדושתי למעלה מקדושתכם. פי' כי יש עוד קדושה שהיא למעלה מעלה מקדושת כתר, ונק' בחי' קדושת עצמותו והוא מלכות דא"ס, ונק' קדושת עצמותו מפני שהוא קדוש ומובדל לגמרי ואינו בגדר השתלשלות כלל. כי הנה בחי' כתר אעפ"י שהוא בחי' מקיף מ"מ הוא בערך

(11) מאין באת: אבות פ"ג מ"א.

(12) ותר"ג מצות ושבע מדרבנן גימט' תר"ך:
של"ה יתרו שטו, א. מאורי אור מע' תר"ך אות
נ"ו. תניא אגה"ק סכ"ט [וראה במ"מ לתניא שם.
הנסמן בסה"מ תר"ם ח"א ע' שכה].

(9) חכמה ובינה הם תרין רעין: שם ד, א.

ועוד.

(10) משכ"י דחיויא: ראה תניא פל"א (מ, ב),
ובמפרשי התניא שם. [ארה"ת חוקת כרך ו ע'
איתצג].

כי בארץ תוציא צמחה

ז

וגדר השתלשלות, כיון שהוא מקיף לאור פנימי. למשל כשאחד מסביר איזו שכל לקטן, הנה השכל ההוא שמשפיע היא הארה מועטת משכלו הגדול. והנה ההארה ההיא שמשפיע אינו יכול לכנוס לשכל המקבל בשלמות רק אפס קצוהו. והנה מה שהקטן מקבל ומשיג נק' בחי' פנימי, והמותר מההשפעה נשאר לו בבחי' מקיף. והנה מה שנשאר בבחי' מקיף הרי הוא ג"כ בחי' השפעה, אך מחמת קוטן כלי המקבל נשאר בבחי' מקיף, ולכן נק' בחי' מקיף זה לגבי המקבל שהוא בגדר השפעה. וכמ"כ למעלה שבחי' כתר נק' מקיף מפני שאינו יכול להתלבש בבחי' פנימי בעולמות מפני גודל רובו אורו, אבל מ"מ הוא בערך עולמות ובגדר השפעה כמשל הנ"ל. אבל קדושת מל' דא"ס אינו בערך וגדר עולמות כלל וכלל, ואינו בגדר השפעה כלל. וע"ז נאמר אתה¹³ קדוש ושמך קדוש. פי', שמך נק' בחי' גילוי, כמו למשל שמו של אדם הוא גילוי ממנו, כי כשקוראין לאדם בשמו הוא משיב ומחזיר א"ע לקוראו, הרי נראה שהשם הוא גילוי מעצמותו, ולכן נק' מל' דא"ס שמך שהוא בחי' גילוי. אך זה הגילוי הוא גילוי עצמותו ית', לכן נק' שמך קדוש, כי כמו שאתה קדוש הוא קדושת עצמותו ית', כן ממש שמך קדוש, מפני שהגילוי הוא גילוי עצמותו ית' ולכן אינו בערך ושייכות לעולמות כלל ואינו בגדר השפעה כלל, וכמבואר במ"א¹⁴ ענין עצמותו הנק' מל' דא"ס. וזהו שארז"ל קודם¹⁵ שנברא העולם הי' הוא ושמו בלבד. פי', כמו שהוא אינו בערך וגדר עולמות, כן הי' ג"כ שמו אינו בערך וגדר עולמות כלל, והיינו הוא ושמו בלבד, אתה קדוש ושמך קדוש כנ"ל. וזהו יכול תהיו כו', מפני שאני אומר לכם והתקדשתם, שתגיעו למעלת ומדרגת הכתר כנ"ל, יכול שתהיו יכולים להגיע גם למעלת מל' דא"ס, ת"ל כי קדוש אני כו', פי', שקדושת מל' דא"ס הוא למעלה מעלה מערך וגדר השתלשלות, אפי' ממדרגת הכתר, ואינו בגדר השפעה כלל, לכן אין קדושה זו יכול לבוא לידי גילוי כלל וכנ"ל.

והנה ברה"ה שהוא תחלת¹⁶ מעשיך זכרון ליום ראשון, היינו שבר"ה העולם מתחדש ונברא מאין ליש כביום ראשון שהוא תחילת הבריאה, לכן נק' תחלת מעשיך, וצריך להיות נמשך חיות חדש על כל השנה כולה להיות עולמות אבי"ע ולהחיותן ע"י דבר ה' המהווה ומחי' את כולם. והנה המשכת החיות זו הוא ממל' דאצ"י כידוע שהוא דבר ה' שהן הן עשרה¹⁷ מאמרות שבהם נברא העולם. והטעם¹⁸ לבריאת העולמות הוא כמ"ש בע"ח כי אין מלך בלא עם,

13) אתה קדוש: תפילת העמידה.

14) במ"א ענין עצמותו הנק' מל' דא"ס: ראה תו"א ויקהל קיג, ג ואילך. לקו"ת צו יג, ד. [נצבים נב, ג ואילך, במקביל למאמר כאן]. ויעוד.

15) קודם שנברא העולם: ע"פ תפילת השחר. וראה של"ה ג, ב.

16) תחלת מעשיך זכרון ליום ראשון: תפילת

מוסף דר"ה (ר"ה כז, א).

17) בעשרה מאמרות: אבות פ"ה מ"א.

18) והטעם לבריאת העולמות הוא כמ"ש בע"ח כי אין מלך בלא עם: ראה ע"ח שער ההקדמות הקדמה ג. דרוש עגולים ויושר (שער א) ענף א. [הלשון „אין מלך בלא עם" הוא ע"פ פדר"א פ"ג. זח"ג רע"א, ב. תקו"ז תכ"א ס רע"ב. רבנו בחיי וישב לח, ל. ועוד].

כי בארץ תוציא צמחה

ועם¹⁹ הוא לשון עוממות, דברים נפרדים, ולכן נברא העולם, כדי שיהי' על מי שיחול מלכותו ית'. והנה צריך להבין איך הוא שייך שיספיק זה הטעם שמחמת זה יהי' נברא העולם, כיון שהכל ממנו ית' כמ"ש כי²⁰ ממך הכל ואין דבר שחוץ ממנו, ואין זה שייך אלא אצל בן אדם מלך בשר ודם שמתנשא את עצמו על עבדיו הנפרדים והם חוץ ממנו ויש לו תענוג שהוא מולך ומתנשא עליהם, אשר לא כן אצלו ית' שאין דבר חוץ ממנו וכולם בטלים במציאות לגבי'. אך הענין הוא, שבאמת שמצד מלכותו בלבד אין זה מספיק להתהוות עולמות, אך שורש המל' הוא ממקום גבוה ונעלה מאוד שהוא למעלה מעלה מסדר השתלשלות, והוא ממחשבה הקדומה שעלה ברצונו ית' אנא²¹ אמלוד. פי', כי קודם שנברא העולם, העלאת²² מ"ן אתערוות מיני' ובי', אנא אמלוד, ומשם נמשכה להיות מדת מלכותו בגילוי, להיות עולמות מאין ליש ולהחיות ולהיות ההתגלות מלכותו עליהם. והנה בר"ה צריך להיות נמשך חיות חדש על כל השנה כמו בששת ימי בראשית, כי בששת ימי בראשית נמשך חיות כללי על שיתא²³ אלפי שני, ובכל ר"ה נמשך חיות על שנה זו. והנה כל חיות העולמות הוא מבחי' מל' כנ"ל, נמצא שבר"ה צריך להיות נמשך מדת מל' מחדש ממקור שרשה ממחשבה הקדומה. וזהו שנק' בע"ח²⁴ בנין המלכות, פי', שהמל' צריך להבנות מחדש כמו בשימ"ב כנ"ל.

והנה אנחנו ע"י תפלותינו, כמשי"ת לקמן, ממשיכים אותה ממקורה ושרשה כנ"ל. ולהבין עפ"י משל ענין ואופן המשכת מל' ממחשבה הקדומה, הוא כשעולה ברצון אחד שיהי' לו התנשאות, ונסכם ונגמר בדעתו שדבר טוב הוא להיות מתנשא על אחרים, והוא רוצה בזה, מ"מ יכול להיות שלא יביא המחשבה הזאת לידי פועל כמה וכמה שנים, ובעת שרוצה להביא לידי פועל אז לוקח אנשים ועבדים ומתנשא עליהם. נמצא שאעפ"י שעלה במחשבתו להתנשאות, מ"מ רחוק הוא מפועל ממש עדיין כנ"ל. אך בעת שהוא מתנשא בפועל ממש אזי נק' שגילוי התנשאות ההיא נמשכה ממחשבתו הקדומה כנ"ל.

אך צ"ל איך יכולים אנחנו להמשיך מדת מל' ממחשבה הקדומה ולבנותה, כיון שמחשבה הקדומה היא למעלה מעלה מגדר ההשתלשלות ואינו בגדר עולמות כלל, ואיך יכול אתערוות דלתתא שלנו להגיע לשם. והתירוץ, שבאמת

22 העלאת מ"ן . . מיני' ובי': ראה לקמן הערה 32.

23 שיתא אלפי שני: סנהדרין צו, א.
24 בע"ח בנין המלכות: ראה פע"ח שער ר"ה פ"ד. שער יוהכ"פ פ"ה. ע"ח שער תיקון הנוקבא (של"ד) פ"א ואילך. שער מיעוט הירח (שלי"ו) פ"א. שער לאה ורחל (שלי"ח) פ"ו. ועוד.

19 ועם הוא לשון עוממות: ראה תניא, שער היחוד והאמונה פ"ז, ובמ"מ לשם.

20 כי מנחם הכל: דברי הימים-א כט, יד.
21 אנא אמלוד: לשון הת"י למלכים-א א, ה. [וראה בפרטיות בנדוד', הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי ח"ג ע' תתצד].

כי כארץ תוציא צמחה

ט

שע"י אתערותא שלנו לא היינו יכולים להמשיכה. אך הענין הוא שארז"ל אמרו²⁵ לפני מלכיות כו', היינו עשרה פסוקים מן התורה שנזכר בהם מלך, ויהי²⁶ בישורון מלך, ותרועת²⁷ מלך בו, ה' ימלוך וכו'. וע"י אמירת הפסוקים האלו שהם כתובים בתורה, והתורה היא נובלות²⁹ חכמה של מעלה, וחכמה שלמעלה הוא מחשבה הקדומה, מחשיבים אנחנו את מדות המל' לפניו, שאנחנו אומרים לפניו, הרי בתורתך שהוא מחשבה הקדומה כתוב כן שרצונך להיות מלך עלינו. ולכן אנו אומרים עשרה פסוקים, כי מדת מל' היא בעלת עשר ספירות וצריכה להבנות בשלימות, לכך³⁰ ע"י כל פסוק ופסוק ננסר מדה א' למל', כי ממל'³¹ דחכמה דז"א נעשה חכמה שבמל', וממל' דבינה דז"א נעשה בינה שבמל', וממל' דחסד דז"א נעשה חסד שבמל', וכן כולם. וזהו הכל מצד המלכיות שאנו אומרים כנ"ל וד"ל.

וענין הזכרונות הוא שאנחנו מבקשים זכרינו בזכרון טוב לפניך כו' משמי שמי קדם. ופ"י הענין הוא, שמבקשים אנחנו שיזכור את התענוג שהי' לפניו ית', היינו ההעלאת³² מ"ן מיני' ובי' שהי' לו בעת הבריאה. וע"י הזכירה ההוא שיזכור נתעורר התענוג גם עתה כמו שהי' מאז. למשל כשאדם מזכיר את עצמו על איזה מחשבה שחשב בזמן עבר, אזי אם הי' המחשבה ההיא איזה מחשבת תענוג, אזי גם עתה כשזוכר המחשבה ההיא נתעורר התענוג ההוא כמאז, וכן כשזוכר את עצמו על איזה אדם, אזי אם הוא אוהבו, מתעורר לבו לאהבתו בעת זכירתו אותו. והנה כמו כן למעלה ע"י הזכרונות זוכר התענוג שהי' לו אז כנ"ל. ועי"ז ישפיל את עצמו כביכול להיות נבנה מדת מל' מחדש ולהחיות עולמות כנ"ל.

והנה עפ"י כל הנ"ל יובן מש"כ יצמיח³³ צדקה ותהלה נגד כל הגוים. כי צדקה הוא ר"ה, ותהלה יו"כ, שהוא הוי"כ³⁴ בנקוד אלקים כמשי"ת. והנה מחמת

העיבורים (שכ"ח) פ"ב. שער מ"ן ומ"ד (של"ט) דרוש ב. ועוד.

33 יצמיח צדקה . . כי צדקה הוא ר"ה: בישעי' שם: כן אד' הוי' יצמיח צדקה גו' (שם הוי' הוא בניקוד אלקים). בלקו"ת נצבים נא, ג (ד"ה כי כארץ המקביל לכאן): שם אד' היינו בחי' ר"ה כי הוא בחי' שתמליכוני עליכם, דינא דמלכותא דינא אותיות אד', ושם הוי' בניקוד אלקים היינו בחי' יוהכ"פ. וראה עוד לקמן במאמר.

34 הוי' בניקוד אלקים: ראה משנת חסידים מסכת יומא ג, א. פע"ח שער יוהכ"פ פ"ב (ד"ה „מהחברים“).

25 אמרו לפני מלכיות: ר"ה טז, א. לד, ב.
26 ויהי בישורון מלך: ברכה לג, ה.
27 ותרועת מלך בו: בלק כג, כא.
28 ה' ימלוך: בשלח טו, יח.
29 נובלות חכמה של מעלה: ב"ר פ"ז, ה. ועוד.
30 לכן ע"י כל פסוק ופסוק ננסר מדה א' למל': ראה הנסמן לקמן פיסקא: כי בכל יום ננסר.
31 ממל' דחכמה דז"א נעשה חכמה שבמל' . . וכן כולם: ראה ע"ח שער מיעוט הירח שם. ׀במ"מ במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשצה].
32 ההעלאת מ"ן מיני' ובי': ראה ע"ח שער

כי בארץ תוציא צמחה

שר"ה הוא יום תחלת מעשיך כו' כנ"ל, צריכה המל' להבנות מחדש, ונצרך לזה שיאיר הארה ממקום גבוה מאוד נעלה שהוא מחשבה הקדומה כנ"ל ונק' מל' דא"ס. ומחמת שלשם אין אתערותא דלתתא שלנו יכול להגיע משום שמל' דא"ס אינו בגדר השפעה כלל, כי בחי' כתר, אעפ"י שהוא בחי' מקיף ואינו יכול לבוא בבחי' התלבשות להאיר בבחי' אור פנימי, מ"מ הוא בגדר השפעה כנ"ל, ולכן מחמת שהוא בגדר השפעה יכול אתערותא דלתתא להגיע לשם ולעורר את אורו הגדול לבוא מהעלם לידי גילוי, אבל מל' דא"ס כיון שאינו בגדר השפעה כלל, אין שייך לומר שאתעדל"ת יגיע לשם ויעורר אתערותא דלעילא. לכן נאמר כן ה' אלקים יצמיח, שהוא לשון בקשה, פי' שהוא מעצמו יצמיח צדקה ותהלה בלי אתעדל"ת כלל וכנ"ל וד"ל.

וענין בארץ תוציא צמחה וכגנה זרועי' תצמיח, הוא משל למדרגות שאתעדל"ת מגיע לשם ובאתעדל"ת אתעדל"ע. ולהבין זאת צ"ל ענין הצמיחה. כי הנה ידוע שבארץ יש כח הצומח, והוא ממאמר תדשא³⁵ הארץ, ותדשא הארץ דשא עשב מזרע זרע עץ פרי כו', הם ג'³⁶ מיני התחלקות שבכח הצומח. והנה צ"ל, כיון שממאמר תדשא נעשה כח הצומח בארץ להצמיח כל מיני צמחים, למה צריכים לזרוע, הי' לו להכח להצמיח מעצמו בלי זריעה. וגם להבין, כשזורעים תפוח מתוך צומח עץ עושה פירות מתוקים, וכשזורעים תפוח חמוץ צומח עץ עושה פירות חמוצים, נמצא לכאורה שבכח הצומח יש כח מתיקות וכח חמיצות, ואיך יכול להיות נושא את שני הפכים. וכן בכלל על כל המינים, כשזורעין מין א' אינו מצמיח רק המין הנזרע ולא מין אחר, למשל כשזורעין חטה מצמיח שכולת חטה דווקא ולא דגן, וכשזורעין דגן מצמיח דגן ולא חטה, והלוא הכח הצומח הוא כח כללי, למה הוא מצמיח דבר פרטי דווקא. אך הענין הוא, כי הכח הצומח אשר בארץ הוא עצם פשוט, כח היולי, ואין בו שום התחלקות כלל לא מתיקות ולא חמיצות ולא שום דבר פרטי, רק כשמניחים בארץ איזו גרעין והגרעין מונח עד שנרקב ונעשה אין, אזי הכח צומח פרטי אשר הי' בגרעין עולה ונכלל בכח הצומח הכללי אשר בארץ בבחי' העלאת מ"ן, ועי"ז מעורר את הכח הכללי להשפיע מכחו אל דבר פרטי ההוא הנזרע. לכן הצמח אשר צומח אח"כ הוא הוא הדבר והמין אשר נזרע, אם מתוך מתוך ואם חמוץ חמוץ ואם חטה חטה כו'. כי ההתחלקות הוא מצד הנבראים, כי פעולת הגרעין שנזרע הוא רק שמעורר כח הצמיחה לבד, אבל הדבר והמין אשר³⁷ הי' הוא אשר יהי'. אבל בכח הצומח הכללי אשר בארץ אין שום התחלקות כלל כי הוא רק כח היולי פשוט.

במאמרי אדמו"ר האמצעי הנחות תקע"ז ע'
שמא ואילך.

35) תדשא הארץ: בראשית א, יא.
36) ג' מיני התחלקות שבכח הצומח: נתבאר

37) אשר הי'. ייהי: ע"פ קהלת א, ט.

כי כארץ תוציא צמחה

יא

וכמו כן ממש יובן ענין אתעדל"ת וענין כח היולי בנפש האדם, כי בנפש האדם יש כח חכמה, היינו מה שיש בכחו להבין ולהשכיל כל מיני חכמות שבעולם, תכונה ותשבורת וכדומה, מ"מ כשמעמיק דעתו באיזה דבר חכמה ועי"ז נופל לו מן כח החכמה איזה השכלה חדשה, אזי ההשכלה חדשה שנפל לו אינה אלא מהחכמה ההיא שהעמיק דעתו בה. ולכאורה יקשה ג"כ, כיון שההשכלה חדשה באה לו מן הכח החכמה והכח החכמה יש ביכולתה להשפיע כל מיני חכמות, ולמה לא בא להמעמיק דעתו השכלה מאיזה חכמה אחרת, רק שבא לו השכלה מחכמה ההיא שהעמיק דעתו בה. אך הענין הוא ג"כ כנ"ל, שכח החכמה הוא כח היולי, עצם פשוט בלי שום התחלקות לדבר פרטי כלל, והוא רק כח לחכמות, לכן באיזו חכמה שמעמיק דעתו, הרי העמקת הדעת ההוא הוא בחי' העלאת מ"ן לכח החכמה, היינו שעולה החכמה הגלוי' שבו אל כח החכמה כמו הגרעין אל כח הצומח, ומעורר בכח החכמה להשפיע התחכמות בדבר ההוא ממש אשר מתחכם ומעמיק בה.

ומעתה יובן הענין כי כארץ תוציא צמחה וכגנה זרועי' כו', שהוא משל ודוגמא כנ"ל שאנחנו יכולים להמשיך בחי' הכתר שיאיר בבחי' גילוי אף שהוא מקיף וסובב ואינו יכול לבוא בבחי' גילוי, מ"מ כיון שהוא בגדר השפעה, יכול אתעדל"ת להגיע לשם ולעורר אתעדל"ע לבוא להאיר בבחי' גילוי, והיינו ע"י ביטול הרצון והקיום התורה והמצות וכנ"ל והייתם קדושים כו' וד"ל. וזהו כגנה זרועי' תצמיח, היינו שהיא מצמחת לפי ערך הנזרע, כי ההולדת מ"ד הוא לפ"ע ההעלאת מ"ן, וכפי ערך הביטול למטה כמו כן יומשך גילוי אלקות מלמעלה. אבל בר"ה צריך להיות נמשך הארה ממל' דא"ס כנ"ל, אשר אין אתעדל"ת מגיע לשם כי אינו בגדר כו' כנ"ל, לכן כתיב יצמיח מצד עצמו, כי³⁸ חפץ חסד הוא ובלי אתערותא כלל.

והנה ההארה שבאה ממל' דא"ס נק' צדקה ותהלה. פי', צדקה הוא בחי' מל', צדק ה', היינו כשקבילת³⁹ דבר נק' המל' צדקה, היינו שמר"ה עד יוה"כ בעשרה ימים האלו נבנה מדת המל', כי⁴⁰ בכל יום ננסר מדה א' מז"א כנ"ל,

כאן כתוב „בע"ח", אף כי הענין הוא בפע"ח וסידור האריז"ל, כי לפעמים כל כתבי האריז"ל נקראים בשם „עץ חיים". וראה גם ד"ה להבין כללות ענין עשרה עומקים, בסה"מ תקס"ה ח"ב ע' תתצו (הנחת הר"מ בן אדה"ן, שם ההתחלה: להבין שרש הדברים בענין הנסירה), ובסה"מ תרכ"ו ע' רלד (ע"פ הנחת אדמ"ר האמצעי). וראה לקו"ת נצבים מח, ב (בהגהת הצ"צ).

(38) כי חפץ חסד הוא: זח"ג עב, א. [וראה הנסמך במאמרי אדמ"ר האמצעי שמות ח"א ע' קכה. דברים ח"ב ע' שצד].

(39) כשקבילת מדכר: ראה זח"ב לח, ב.

(40) כי בכל יום ננסר מדה א'. . עד יו"כ נשלים בנינה כמבואר בע"ח: פע"ח שער הזמירות פ"ו. שער תפילת ר"ה פ"ו ופ"ז. שער השופר פ"ה. שער יוה"כ פ"ד. סידור האריז"ל (ר"ש מרשקוב) בתפילת שחרית אחרי ברכו. [במאמר

כי בארץ תוציא צמחה

והתחלת⁴¹ הבנין הוא ממטה למעלה. בר"ה ננסר בחי' מל' דמל', וביום שני יסוד דמל', וביום ג' של עשי"ת הוד דמל' כו', עד יו"כ נשלם בנינה כמבואר בע"ח. ולכן אומרים מר"ה עד יו"כ ממעמקים⁴² קראתיך הוי', פי', שקוראין הוי' שיומשך למטה בע"ס, ולמשל שקוראים לאדם שהוא בבית ואינו נראה, שיבוא לחוץ ויתגלה, כי הע"ס כל⁴³ ספירה אית לה שם ידיעא, היינו אל שדי, אדני צבאות כו', והם ז'⁴⁴ שמות שאינם נמחקים. ושם הוי' הוא בכל ספירה וספירה, ונק' האור של כל ספירה כידוע. וזהו ממעמקים כו', שקוראים את הוי' ממקור ההוי', שהוא מל' דא"ס, שהוא בחי'⁴⁵ עומק דעומק, כי כתר הוא נק' עומק, ומל' דא"ס הוא נק' מעמקים, עומק דעומק, והוא שורש ומקור של הי"ג מדות הרחמים. וכשמאיר הארה הזאת אזי מאירים י"ג מדות הרחמים להיות נושא⁴⁶ עון כו' וד"ל.

והנה יוה"כ נק' תהלה היינו הוי' בניקוד אלקים. פי', הארה שמאיר ממל' דא"ס נק' הוי' בניקוד אלקים. פי', ששם אלקים ההוא הוא למעלה משם הוי', אעפ"י ששם אלקים הוא בחי' מקבל והוי' הוא בחי' משפיע, אבל שם אלקים זה אעפ"י שהוא בחי' מקבל, היינו מל' דא"ס, מ"מ היא מקור כל ההשפעות, לכן הוא למעלה משם הוי'. כמו למשל שולח דברים ביד שליח אזי נעשה השליח מקבל להשולח, ומשפיע למי שנשלח לו, נמצא שבחי' מקבל שבו הוא למעלה מן בחי' משפיע שבו. והנה מחמת שהארה היא נתגלה ביו"כ, לכן נק' הארה ההיא הוי' בנקוד אלקים.

והנה יש עוד טעם למה נק' אלקים. ומתחלה נבין מקודם הטעם שנצרך ביו"כ להאיר מל' דא"ס, היינו מפני שביו"כ צריך להיות סליחות עוונות, וזדונות⁴⁷ יהיו נעשים כזכיות, ולפי סדר ההשתלשלות א"א להיות זאת מפני שהם היפך רצונו ית'. אך כשמאיר הארה ממל' דא"ס אשר אינו בגדר עולמות כלל, ושם הוא כחשיכה⁴⁸ כאורה, אזי ע"י הארה ההיא שמאיר למטה נעשה סליחות עוונות וזדונות נעשו כזכיות, מפני שאינם תופסים מקום כלל נגד הארה ההיא וד"ל.

42 ממעמקים: תהלים מזמור קל.

43 כל ספירה. ידעא: תקו"ז בהקדמה.

44 ז' שמות שאינם נמחקים: ע"פ שבועות לה, א. ובכ"מ.

45 בחי' עומק דעומק: ע"פ זח"ג ע, א. צג, ב. וראה בנסמן לעיל בסמוך.

46 נושא עון: תשא לד, ז.

47 וזדונות יהיו נעשים כזכיות: יומא פו, ב.

48 כחשיכה כאורה: ע"פ תהלים קלט, יב.

41 והתחלת הבנין הוא ממטה למעלה: ראה ס', פלח הרמון – מאמרים לחודש תשרי ע' צח, שיש שתי דיעות בענין בנין המל' בעשי"ת, אם הסדר הוא מלמטה למעלה כמ"ש בכמה דרושי חסידות, שבר"ה בחי' מלכות עומק אחרון עד ליוהכ"פ כתר עומק ראשון (וכמ"ש במאמר כאו). או הסדר הוא מלמעלה למטה בר"ה כתר עומק ראשון עד ליוהכ"פ בחי' מל' עומק אחרון. וע"ש בארוכה, ובנסמן שם. וראה בנסמן לקמן פסקא: בחי' עומק דעומק.

כי בארץ תוציא צמחה

יג

אך אם כן הדבר, שההארה הבאה מלמעלה היא ממקום גבוה מאוד, עד שב' הפכים טוב ורע אינם תופסים מקום כלל וכחשיכה כאורה, א"כ יכול להיות שההשפעה ההיא תבוא לידי חיצונים כיון שאין חילוק והפרש כלל. לכן ההשפעה ההיא דרך ירידתה הולכת דרך בינה, מקום הגבורות, ונעשה ההשפעה ההיא בבחי' תגבורת, בכדי שהחיצונים לא יוכלו לקבלה. וזהו הוי' בנקוד אלקים, פי', אלקים הוא בינה, והיינו שההארה קבלה בחי' גבורות, פי' שיהי' בחי' תגבורת ההשפעה כנ"ל. וזהו תבוא⁴⁹ אם ותקנח צואת בנה וכמש"כ אם רחץ ה' וארז"ל א"ת אם אלא אם, היינו שע"י הבינה נרחצה, פי' שלא יוכלו החיצונים לקבל מההארת מל' דא"ס, ועי"ז מגיע ההארה לישראל בלבד ונעשו זדונות כזכיות. וזהו אם⁵⁰ יהיו חטאיכם כו' וד"ל. וזהו יצמיח כו' נגד כל הגוים שלא יוכלו לקבל. וזהו⁵¹ לפני ה' תטהרו.

ח"ב ע' תקיב].

(50) אם יהיו חטאיכם: ישעי' א, יח.

(51) לפני ה' תטהרו: אחרי טז, ל.

(49) תבוא אם . . . אם רחץ ה' . . . וארז"ל: ישעי'

ד, ד. במדב"ר פי"ט, ח. פע"ח שער השבת פ"ג.

[וראה הנסמן במאמרי אדמו"ר האמצעי ויקרא

לזכות

הבר מצוה הת' **יוסף יצחק בן חנה** שי'
לרגל הכנסו לגיל המצות
ביום הש"ק פי ראה, מבה"ח וער"ח אלול ה'תשפ"א
שיגדל להיות חסיד ירא שמים ולמדן
ושכ"ק אדמו"ר זי"ע ירווה ממנו רוב נחת חסידותי

נדפס ע"י ולזכות הוריו
הרב אברהם יהושע העשיל בן צבי מרים
וזוגתו מרת **חנה** בת **רחל דבורה** שיחיו
גורארי'

וזקניו

הרב **נתן בן חוה** וזוגתו מרת **לאה** בת **דבורה** שיחיו **גורארי'**
הרב **צבי זאב בן הינדא** וזוגתו מרת **דבורה** בת **יוכבד מרים** שיחיו **זקלס**

